

3. Міщенко А. П. Стратегічне управління: навч. посіб. [Електронний ресурс] / А.П. Міщенко. – 2-ге – Режим доступу: http://libfree.com/123307881-marketingstrategichne_upravlinnya_mischenko_ap.html.

4. Бережний Я.В. Стратегічне планування в державному управлінні як аналітичний процес // Державне управління: теорія та практика. — 2008. — No 2 [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej8/doc_pdf/berezhnyj.pdf

УДК 336.71

Коверза В. С., к.е.н.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган – Барановського

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В статті розглядаються проблеми функціонування та розвитку банківської системи України. Запропоновано напрями її розвитку в реаліях сучасних економічних умов; здійснено аналіз процесів, що відбуваються в банківській системі країни.

Ключові слова: банківська система, трансформація, банк, капітал, суб'єкт господарювання.

The article deals with the problems of functioning and development of the banking system of Ukraine. The directions of its development in the realities of modern economic conditions are proposed; An analysis of the processes taking place in the banking system of the country was carried out.

Key words: banking system, transformation, bank, capital, business entity.

В статье рассматриваются проблемы функционирования и развития банковской системы Украины. Предложены направления ее развития в реалиях современных экономических условиях; осуществлен анализ процессов, происходящих в банковской системе страны.

Ключевые слова: банковская система, трансформация, банк, капитал, субъект хозяйствования.

Вступ. Банківська система є однією з важливих складових національної економіки, оскільки пов'язана з усіма її секторами й саме вона забезпечує єдність економічного простору за рахунок підтримки руху фінансових потоків, грошового обігу, обігу капіталу, надання потрібного фінансування промисловим підприємствам, державному бюджету, приватним господарствам. Усе це сприяє здійсненню ефективної економічної діяльності суб'єктами господарювання, забезпечує стабільність економіки країни та сталий розвиток суспільства загалом.

В сучасних економічних умовах банківська система розвивається під впливом процесів світ-системних трансформацій, розбудови інформаційного суспільства, глобалізації світових економічних структур, що характеризуються лібералізацією економіки, посиленням зовнішньоекономічної взаємодії та, як результат, – конкурентної боротьби, інтенсивним використанням комп'ютерних технологій і засобів інформатизації. Це сприяє створенню та впровадженню нових банківських продуктів і технологій, формує високоефективну інфраструктуру банківської системи та систему розрахунків між економічними суб'єктами, посилює роль банківської системи як основного механізму фінансової підтримки суспільно-економічних процесів у контексті забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми функціонування та розвитку банківських систем досліджували зарубіжні вчені Г. Белоглазова, А. Грязнова, О. Лаврушин, Х. Мінські, Дж. Стігліц, Г. Тосунян та інші. Існує доволі велика кількість праць на підґрунті застосування економіко-математичного моделювання М.Ю. Андреева, І. С. Благуна, В. В. Вітлінського, В. М. Гейця, С. М. Дробишевського, С. В. Замкового, А. Б. Камінського, Г. Т. Карчевої, Б.Ю. Кишакевича, Т. С. Клебанової, Дж. Корсетті, І. Г. Лук'яненко, Н. К. Максишко, А. М. Онищенко, С.К. Рамазанова, А. Роуза, Н. Рубіні, М. І. Скрипниченко, О. П. Сулова, П. В. Труніна, С. В. Устенка, І. Г. Поспелова, Є. Д. Соложенцева, Дж. Стігліца, А. А. Струченевського, О. І. Черняка, М. Шпігель та інших. Моделюванню процесів сталого розвитку присвячені роботи С. В. Войтка, М. З. Згуровського, К. В. Єфремова, Н. М. Кисельової, І. М. Ляшенка, У. С. Савків, О. К. Цапієвої, О.Ю. Шевченко та інших.

Методика досліджень. Важливим напрямом наукових досліджень є аналіз процесів, які відбуваються в банківській системі. Це необхідно для побудови відповідних економіко-математичних моделей з метою адекватного опису банківської системи, вибору й адаптації інформаційних технологій, проведення цілеспрямованих модельних експериментів у контексті забезпечення високої результативності функціонування банківського сектору та його позитивного впливу на сталий розвиток, формування системи корпоративної взаємодії в банківській сфері, ухвалення науково обґрунтованих рішень щодо регулювання процесів функціонування та розвитку банківської системи.

Постановка завдання. Незважаючи на значну кількість досліджень, які стосуються моделювання процесів діяльності банківської системи, вони недостатньою мірою розглядають банківський сектор як цілісну систему в контексті сталого розвитку, яка функціонує в глобальному економічному середовищі, що динамічно змінюється. Тому виникає потреба у розробленні нових методологічних підходів до моделювання процесів функціонування та розвитку банківської системи в контексті сталого розвитку країни й активізації процесів корпоративної взаємодії в банківській сфері, у формуванні комплексу економіко-математичних моделей та відповідного ІТ-інструментарію підтримки процесів банківської діяльності, які сприятимуть підвищенню ефективності й результативності банківської системи.

Результати досліджень. Банківська система є однією з найважливіших складових національної економіки, оскільки пов'язана з усіма секторами економіки й саме вона забезпечує єдність економічного простору за рахунок підтримки руху грошових потоків, грошового обігу та обігу капіталу, надання необхідного фінансування промисловим підприємствам, державному бюджету, приватним господарствам. Усе це сприяє ефективній економічній діяльності суб'єктів господарювання та забезпечує стабільність й ефективне зростання економіки країни в цілому.

Банківську систему визначають як сукупність різних видів національних банків і кредитних установ, що діють у рамках загального грошово-кредитного механізму. Банківська система охоплює Національний банк України (НБУ), мережу комерційних банків й інших кредитно-розрахункових центрів. НБУ проводить державну емісійну та валютну політику і є ядром резервної системи банківських операцій [1].

Банківська система в сучасних економічних умовах розвивається під впливом процесів глобалізації світових економічних структур, що характеризуються лібералізацією економіки, посиленням зовнішньоекономічної взаємодії та, як наслідок, конкурентної боротьби, інтенсивним використанням телекомунікаційних технологій і засобів інформатизації. Це сприяє створенню та впровадженню нових банківських технологій, формує високоефективну інфраструктуру банківської системи та систему розрахунків між економічними суб'єктами [2]. У результаті посилюється роль банківської системи як основного механізму перерозподілу фінансових ресурсів, розширюються види і кількість пропонованих банківських продуктів.

Сьогодні банківська система України має достатньо високий рівень організації своєї діяльності порівняно з іншими елементами господарського механізму держави, оскільки її реформування було розпочато раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків у вирішенні завдань переходу до ринку. Більш того, банки відіграють основну роль у створенні оптимального середовища для мобілізації та вільного перерозподілу капіталів, нагромадженні коштів для структурної перебудови економіки, приватизації та розвитку підприємництва [1]. Відповідно до офіційних статистичних даних Національного банку України станом на 1 січня 2015 року в дворівневій банківській системі мають банківську ліцензію 168 банків, серед яких 51 банк – з іноземним капіталом, у тому числі 21 банк зі 100% іноземним капіталом. Загальна частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків сягає 33,7 % [3].

Організаційна структура банківської системи України у загальному вигляді представлена на рис. 1.

Банківська система має стратегічне значення для економіки країни [4], оскільки забезпечує:

- стабільність національної валюти;

- акумуляцію й перерозподіл грошових коштів фізичних і юридичних осіб в кредити та інвестиції;
- регулювання попиту та пропозиції грошей в економіці;
- організацію підтримки здійснення платежів;
- гармонізацію перерозподілу фінансових потоків.

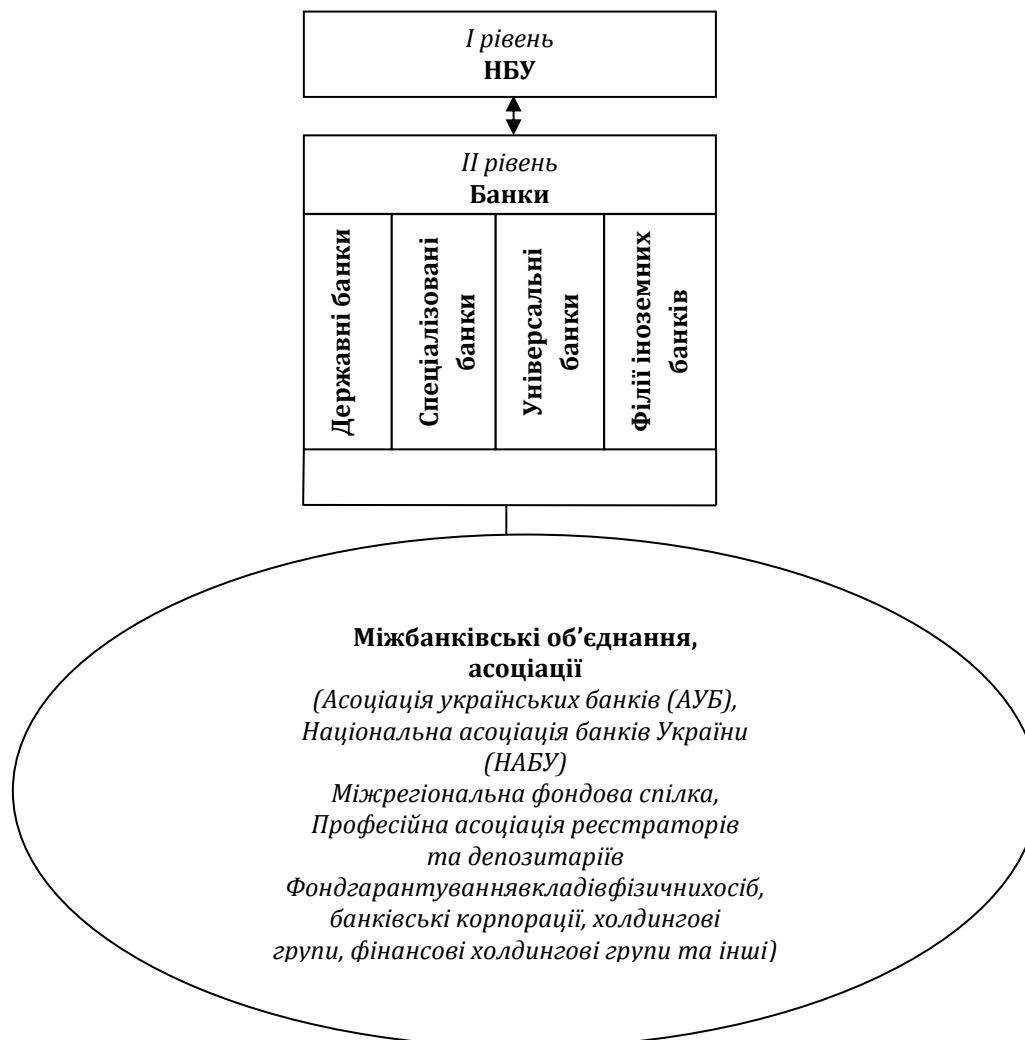

Рис.1. Організаційна структура банківської системи України.

Ефективна діяльність банківської системи забезпечується на законодавчому рівні, який відображає національні потреби в її управлінні та організації [5]. Сьогодні існують дві найпоширеніші моделі структури банківських систем, особливості яких визначаються організацією процесів їхнього функціонування.

Згідно з першою моделлю центральний банк країни проводить грошово-кредитну політику, що є частиною інструментарію, яким володіють органи влади для регулювання економіки. При цьому грошово-кредитна політика пов'язана зі структурною, бюджетною, кон'юнктурною політикою, хоча слугує виконанню економічних і соціальних завдань уряду. Дана модель організації центральних банків характерна для таких країн, як Франція, Велика Британія, Японія.

Відповідно до другої моделі основною метою центрального банку є підтримання стабільності цін за допомогою інструментарію грошово-кредитної політики, що не залежить від уряду. У рамках цієї моделі, яка характерна для Німеччини та Нідерландів, центральний банк є незалежним, але при цьому виконує чітко визначені завдання.

Банківську систему України можна характеризувати як таку, що має ознаки, властиві як першій, так і другій моделі, оскільки одними з основних цілей діяльності Національного банку України є підвищення надійності та стійкого розвитку вітчизняного банківського сектору, формування збалансованої структури фінансових ресурсів, забезпечення стабільності національної валюти тощо за допомогою використання інструментів грошово-кредитної політики [6]. Остання визначається за підтримки рішень органів влади країни щодо регулювання економіки.

Проте досягнення цілей функціонування та розвитку національної банківської системи можливе лише за наявності науково обґрунтованої стратегії розвитку банківської системи та гнучкої тактики її функціонування [7]. Для розроблення останніх необхідно дослідити характерні особливості банківської системи, чинники, які впливають на результати її діяльності, та показники, за якими можемо характеризувати результативність банківського сектору. [8]

Банки, в процесі здійснення своєї діяльності, перерозподілу фінансових потоків, здатні як підвищити ефективність функціонування економіки країни, так і погіршити її стан. Тому питання дієвого регулювання банківської діяльності, забезпечення сприятливих умов для розвитку банківського сектору є важливим, особливо в сучасних умовах фінансово-економічної та політичної криз, у яких опинилась Україна.

Банківська система є складною системою, оскільки вона має елементну структуру (складається з банків), між якими існують взаємозв'язки, а також здатна впливати на інші системи економічного середовища країни.

Для дослідження процесів функціонування та розвитку банківської системи необхідно визначити її системоутворюючі характеристики.

З погляду загальносистемних характеристик, банківській системі притаманні цілісність, ієрархічність, інтегрованість і цілеспрямованість [9]. За специфічними ознакам, банківську систему можна класифікувати як активну динамічну систему, здатну до саморегуляції та еволюціонування, яка має ознаки імовірнісних і детермінованих систем, здатна до еволюціонування.

Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» банківська система нашої держави складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, які створені і діють на території України. Разом з тим структура банківської системи залежить від низки суспільно-економічних умов, а її функціонування ґрунтується, зокрема, на «Концепції реформи банківської системи України до 2020 року», «Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі» (Постанова Правління Національного банку України від 22.07.2014, № 435), у межах яких

кожний вид банків і кожен окремий банк посідає певне місце, а не виникає внаслідок механічного поєднання окремих банків. Тому банківську систему України необхідно розглядати як цілісну структуру, що являє собою сукупність усіх банків країни, з Національним банком включно, функціонування яких відбувається як у межах економічного простору країни, так і в глобальному світовому середовищі

Висновки. Основними принципами, що дають змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи в контексті сталого розвитку є, зокрема, принцип системності; принцип достатності й адекватності законодавчої бази; принцип наявності банківської інфраструктури; принцип раціональної інтеграції національної банківської системи до системи світових господарських зв'язків; захисту інтересів стейкхолдерів; принцип прозорості банківської діяльності. Чинники результативності функціонування банківської системи в контексті парадигми сталого розвитку поділяють на внутрішні (економічні, організаційні, технологічні) та зовнішні, які виникають зовні стосовно банківської системи та формують вихідні умови її функціонування (загальноекономічні, державно-правові, соціально-політичні).

До показників внутрішніх чинників результативності банківської системи віднесено структуру банківської системи, види банків, банківську інфраструктуру, систему банківського нагляду, обсяг банківського капіталу, ліквідність активів, рівень використання інформаційних технологій тощо. До показників зовнішніх чинників віднесено загальний стан економіки, міжнародну інвестиційну позицію країни, темпи економічного зростання, стан законодавчої бази, стан фінансових ринків, соціально-політичну ситуацію, стан грошового обігу, грошово-кредитну політику тощо. Концепція корпоративного управління та пов'язана з нею концепція корпоративної соціальної відповідальності мають важливе значення для забезпечення належної та безперебійної роботи як окремих банків, так і 101 банківського сектору загалом, оскільки банкрутство окремого банку може призвести до виникнення системних ризиків і матиме серйозні негативні наслідки для вкладників, інших зацікавлених сторін та економіки країни. Разом з тим грамотно розроблена політика погодженої взаємодії в банківській сфері, ефективно підтримувані процеси корпоративного управління в банках і кредитних організаціях, забезпечення високого рівня корпоративної соціальної відповідальності позитивно позначаються на результатах роботи як самих банків, так і банківської системи в цілому, і, як наслідок, всієї економіки держави.

Список використаних джерел

1. Банківська система України: Монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 187 с.

2. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики /Д.Норт // М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с
3. Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво. Статистика / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674 – Назва з екрану.
4. Д'яконова І.І. Методологічні засади розвитку банківського нагляду на базі системної організації банківської діяльності: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Спеціальність 08.00.08 / Гроші, фінанси і кредит. – Суми, 2008. – 395 с.
5. Євразійські перспективи розвитку банківських систем: Монографія / за заг. ред. О. Костюка, М. Лін, Г. Омета. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 157 с.
6. Михайловська І.М. Гроші та кредит: Навчальний посібник / І.М. Михайловська, К.Л. Ларіонова. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 431 с.
7. Степаненко О.П. Моделювання вибору стратегії розвитку банківської системи України / О.П. Степаненко // Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем: Тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф. – Х.: ФОП Александрова К.М.; ВД «ІНЖЕК», 2011. – С. 228–230
8. Степаненко О.П. Моделювання вибору стратегії розвитку банківської системи / О.П. Степаненко // Бізнес Інформ. Наук. журн. – Харьков, 2011. – №5 (399). – С. 71–73.
9. Степаненко О.П. Перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації / О.П. Степаненко // Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах: Збірн. наук. праць. – Мукачеве: Мукачівський держ. Ун-т, 2012. – С. 49–51.

УДК 369

Кудрявська Н. В., аспірант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЙ І ПРИНЦИПІВ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Стаття присвячена вивченню особливостей функцій і принципів діяльності страхових посередників. У дослідженні проаналізовано специфіку діяльності страхових посередників у європейській практиці та на українському ринку страхування. Запропоновано й обґрунтовано авторське розуміння і визначення функцій і принципів роботи страхових посередників. Визначено відмінності у функціях і принципах діяльності страхових агентів і страхових брокерів.

Ключові слова: функції, принципи, страхові посередники, європейський ринок страхування, український страховий ринок, страховий агент, страховий брокер.